

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum fuerit virgo in concipiendo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

loquitur, ideo proba- dum merito fuit per auctoritatem Apосто- li de manifestatione spiritus. Et hoc respō- sio est directe secon- dam litteram, nihil praelupponens, & so- lida.

¶ Ad dubium secun- dum dicitur, quod sanctificatio beate Virginis in utero ma- tris, et si non est tra- dita in sacra scriptu- ra explicite, est tamen tradita implicite, ex hoc ipso quod in sa- cris litteris inuenitur aliquid sancto conce- sa gratia sanctifica- tionis in utero: hinc enim, ut ex superioris dictis patet, habe- tur, beatam Virgi- nem fuisse sanctifi- catam: quia habuit quicquid gratie ce- teris collocatum est. Vnde hæc ratio non interimit Auctorem suum, sed tuetur eum.

¶ Ad tertium du- bium dicitur, quod loquendo de Eccle- siæ fide simpliciter necessaria, conceden- dum est consequens: sed si sic sermo de Ecclesiæ fide ex tali suppositione uel ac- cessoria (puta quæ post talem approba- tionem extensa est ad tale miraculum: ut si Ecclesiæ creden- dum traderet tale miraculum) uel pro- habili (ut est fides de miraculis recita- tis in canonizatio- nibus sanctorum) cre- enda sunt miracu- la, quæ in sacra scri- ptura non continen- tur. Nec opposi- tum sequitur ex ra- tione litteræ: quæ de fide Ecclesiæ simpli- citer & absolute, & non praelupposita tali decretali lo- quitur: docuitque per hoc Auctor, quod nec necessa- rio, nec probæ- biliter credendum est, aliquem alium esse sanctificatum in utero simpliciter & absolute loquendo.

An autem Deus a- liquem deinceps sanctificauerit. & Ec- clesiæ reuelauerit, al- terius est quæstio- nis: quia tamen non est expectanda eccle- sia in hoc, quam fue- rit, nec Apóstoli ip- si primitias Spiritus habentes sanctifica- ti sunt in utero (qua-

sanctificatione in utero. Potuit enim exultatio Ioannis in utero (ut ipse dicit) esse significatio rei tantæ (scilicet, quod mulier esset mater Dei) a maioribus cog- noscendæ, non a paruulo cogni- te: unde in euangelio non dicitur, creditur infans in utero, sed exultauit. Videmus autem, exul- tationem nõ solum paruulorũ, sed etiam pecorum esse: sed hæc inusitata exitit, quia in utero: & ideo sicut solent miracula fieri, facta est diuinitus in infante, non humanitus ab infante. Quam- quam etiam si usque adeo est in illo puero acceleratus usus ratio- nis & uoluntatis, ut intra uiscera materna iam posset agnoscere, credere, consentire (ad quod in aliis paruulis etas expectatur, ut possint) & hoc in miraculis ha- bendum puto diuinæ potentie: sed quia expresse in euangelio dicitur, quod Spiritu sancto re- plebitur adhuc ex utero matris suæ, & de Jeremia expresse dicitur, Antequam exires de uul- ua, sanctificauit te, asseren- dum uidetur eos sanctificatos in utero, quamuis in utero u- sum liberi arbitrii non habue- rint.

De quo Augustinus * quæ- sionem mouet, sicut pueri, qui sanctificantur per baptismum, non statim habent usum liberi ar- bitrii, nec est credendum aliquos alios sanctificatos esse in utero, de quibus scriptura mentionem non facit, quia huiusmodi pri- uilegia gratiæ, quæ dantur ali- quibus præter legem commu- nem, ordinantur ad utilitatem aliorum (secundum illud prima ad Corinthio duodecimo. Vnicuique datur manifesta- tio spiritus ad utilitatem) quæ nulla proueniret ex sanctificatio- ne aliquorum in utero, nisi eccle- siæ innotesceret. Et quamuis iudi- ciorum Dei non possit ratio assi- gnari, quare s. huic & non alii hoc munus gratiæ conferat, conue- niens tamen uidetur fuisse utrũque dictorum sanctificari in ute- ro, ad præfigurandam sanctifi- cationem per Christum facien- dam.

Primò quidem per eius passio- nem, secundum illud Hebr. ultimo, Iesus, ut sanctificaret per su- um sanguinem populum, extra portam passus est, quam quide- dem passionem Ieremias & uer- bis, & mysteris apertissime præ- nuntiauit, & suis passioni- bus expresse præfigurauit. Secundo per baptismum, prime

ad Corinthios sexto. Sed abluti estis, sed sanctificati estis. Ad quem quidem baptismum Ioan- nes suo baptismo homines præ- parauit.

AD PRIMVM ergo dicendũ. quod beata Virgo quæ fuit a Deo electa in matrem, amplio- rem sanctificationis gratiam ob- tinuit quam Ioannes Baptista & Ieremias, qui sunt electi, ut spe- ciales præfiguratores sanctifica- tionis Christi. Cuius signum est, quod beata Virgini præstitum est, ut de cætero nõ peccaret, nec mortaliter nec uenialiter, aliis autem sanctificatis creditur præ- stitum esse, ut de cætero morta- liter non peccarent, diuina eos gratia protegente.

AD SECUNDVM Dicendum, quod quantum ad alia porue- runt sancti esse Christo coniun- ctiores, quam Hieremias & Ioan- nes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi, quantum ad expressam figuram sanctificatio- nis ipsius, ut dictum est.*

AD TERTIUM Dicendum, quod miseratio, de qua ibi Iob loquitur, nõ significat uirtutem insu- sam, sed quandam inclinationẽ naturalem ad actum huius uir- tutis.

QVAESTIO XXVIII.

De uirginitate Beate Mariæ, in quatuor articulos di- uisa.

DEINDE consideran- dum est, de uirginitate matris.

Et circa hoc quærentur qua- tuor.

- ¶ Primò, Vtrum fuerit uirgo in concipiendo.
- ¶ Secundo, Vtrum fuerit uirgo in partu.
- ¶ Tertio, Vtrum permãserit uirgo post partum.
- ¶ Quarto, Vtrum uotum uirgi- nitatis emiserit.

ARTICVLVS PRIMVS

Vtrum beata Maria fuerit uirgo in concipiendo.

AD PRIMVM sic procedi- tur. Videtur quod mater Dei non fuerit uirgo in concipiendo Christum. Nulla enim proles, quæ habet patrem & matrẽ, ex Virgine matre cõcipitur: tertia S. Th. 2. q. 2.

uis Ioannes euange- lita uirginitatis, pro- phetie, euangelite, singularis quoque officii erga matrem domini gratia do- natus fuerit) cre- dendum est, quod nullus simpliciter in toto temporis de- cursu fuit, est, aut erit sanctificatus in utero, nisi qui in li- tera explicatur. Non defuisse tamen audiuimus temeritatem modernam cuiusdam mulier- culæ, sanctificatam se in utero profiten- tis: & forte fuit uere sanctificata in ute- ro non materno, sed proprio, uelut Berlabee, Deo pu- niente superbiam il- lus.

¶ Denique rationem reddit Auctor quare illi duo Ieremias, & Ioannes Baptista sanctificati sunt in utero, præmissa ex- cussatione rationis necessariae, subdens rationem congruen- tia: quia scilicet præ- figuratores fuerunt sanctificationis per Christum faciendæ, dum præmonstrarunt media sanctificantia, alter passionem, alter baptismum: his enim duobus medijs Chris- tus sanctificauit mũ- dum, passionem con- iuncto instramento: baptismum, ut instru- mento separato.

¶ Nota hic, quod duo- rum propositorum, scilicet quod isti duo sunt sanctificati in utero, & quod nullus alius, Auctor prim- tatum rationem redi- dere nititur: quonia ad affirmationem certa potest consonantia in- ueniri: ad tam latam aut & altã ac profun- dam negationem, quæ consonantia fat erit?

¶ Super Quæstionis uigesimalis articulum primum.

Titulus de uirgi- nitate carnali intelligitur. ¶ In corpore duo fiunt; primo, respon- detur quæstio affirmati- uæ; Mater Christi concepit uirgo, pro- batur ex contrario; quia contrarium est hæresis, &c. Secundo, assignatur ratio qua duplex conuenien- tia, quod sic fuerit, & omnia clare patent in li-

ca. 2. q. 2.

D. 2. q. 2.

¶ Et sic.

1. cont. c. 45. Et opa. 3. c. 222. Et opa. c. 60. c. 45.

in litera. Si tamen nouitius non intelligit corruptionem cordis, cuius meminit secunda ratio, sciat cor pro mente, seu intellectu sumi: corruptio autem intellectus non secundum substantiam, sed secundum operationem attenditur: omnis enim defectus in intelligendo, corruptio quaedam intellectus est, sicut omnis deperditio alicuius rei corruptio quaedam in natura est. Quia igitur defectus intellectus in intelligendo efficit, ut intellectus defectuosum quoque uerbum former, concipiendo illud quod sic defectiue intelligit (qui enim imperfecte intelligit leonis naturam, perfectum quoque uerbum de natura leonis exprimeret in litera dicitur, quod cordis corruptio impedit perfectionem uerbi.

In responsione ad primum habes, Ioseph patrem dici Christi uere dupliciter, uel putative, uel officio: quamuis non fuerit pater generatione.

In responsione ad tertium, adiuuge ad glossam, quod nec secundum latinam linguam proprietatem mulier est nomen corruptionis, sed naturalis proprietatis feminæ humanæ: dicta est enim mulier quasi molliera mollis & animi & corporis.

In responsione ad quartum, dubium magnum in philosophia occurreret, si philosophia nunc traderetur, quantum ueritatis habeat litera hac dicens, Ratio illa habet locum in his, que procedunt in esse per uiam naturæ, eo quod natura sicut est determinata ad usum effectum, ita est determinata ad unum modum producendi illum: habet siquidem instantias in elementaribus, in uegetabilibus, & in animalibus: Auctoris autem propo-

* Ut pater ex Aug lib. de heresib. cap. 8. & 10. tom. 6.

sed Christus non solum dicitur habere matrem, sed etiam patrem: dicitur enim Luc. 2. Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo, & infra eadem mater dicit, Ecce enim pater tuus, & ego doctores quærebamus te, ergo Christus non est conceptus ex uirgine matre.

¶ 2 Præf. Matthe. 1. probatur, quod Christus fuerit filius Abrahamæ & Dauid, per hoc, quod Ioseph ex Dauid descendit: quæ quidem probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset, ergo uidetur, quod mater Christi cum ex semine Ioseph conceperit, & ita non uidetur fuisse uirgo in concipiendo.

¶ 3 Præf. Gal. 4. dicitur, Misit Deus filium suum factum ex muliere: mulier autem consueto modo loquendi dicitur, quæ est uirgo cognita, ergo Christus non fuit conceptus ex Virgine matre.

¶ 4 Præf. Eorum, quæ sunt eiusdem speciei, est idem modus generationis, quia generatio recipit speciem a termino, sicut & ceteri motus: sed Christus est eiusdem speciei cum alijs hominibus, secundum illud Philip. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuictus ut homo. Cum ergo alij homines generentur ex commissione maris & femine, uidetur quod etiam Christus simili modo fuerit generatus: & ita non uidetur fuisse conceptus ex Virgine matre.

¶ 5 Præf. Quelibet forma naturalis habet materiam sibi determinatam, extra quam esse non potest: materiam autem formæ humanæ uidetur esse semen maris & feminæ. Ergo corpus Christi non fuerit conceptum ex semine maris & feminæ, non uere fuit corpus humanum, quod est inconueniens, uidetur igitur non fuisse conceptus ex Virgine matre.

SED CONTRA est, quod dicitur Isa. 7. Ecce, uirgo concipiet. RESPOND. Dicendum, quod simpliciter consistendum est matrem Christi Virginem concepisse: contrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarum * & Chærinthi: qui Christum purum hominem arbitrabantur, & de utroque sexu cum natu putauerunt. Quod enim Christus sit conceptus ex Virgine, conueniens est propter quatuor. Primo propter mittentis Patris dignitatem conseruandam: cum enim Chri-

stus sit uerus & naturalis Dei filius, non fuit conueniens, quod alium patrem haberet, quam Deum, ne dignitas Dei Patris transferatur ad alium. Secundo, hoc fuit conueniens proprietati ipsius Filii, qui mittitur, qui quidem est uerbum Dei: Verbum autem absque omni corruptione cordis concipitur, quinimmo cordis corruptio, perfecti uerbi conceptionem non patitur, quia ergo caro sic fuit a uerbo Dei assumpta, ut esset caro uerbi Dei, conueniens fuit, quod etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur. Tertio hoc fuit conueniens dignitati humanitatis Christi, in qua locum peccatum habere non debuit, per quam peccatum mundi tolleretur: secundum illud Ioan. primo: Ecce agnus Dei, scilicet innocens, qui tollit peccatum mundi: non poterat autem esse, quod in natura iam corrupta ex concubitu, caro nasceretur sine infectione originalis peccati. Vnde Augustinus dicit in libro * de Nuptiis & concupiscentia, solus nuptialis concubitus ibi non fuit, scilicet in matrimonio Mariæ, & Ioseph: quia in carne peccati fieri non poterat sine ulla carnis concupiscentia, quæ accidit ex peccato, sine qua concipi uoluit, qui futurus erat sine peccato. Quarto, propter ipsum finem incarnationis Christi, quæ ad hoc fuit, ut homines renascerentur in filios Dei, non ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo, id est Dei uirtute: cuius rei exemplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi. Vnde Augustinus * dicit in libro de sancta Virginitate. Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum corpus nasci de uirgine, ut significaret membra sua de uirgine ecclesiastica, secundum spiritum nascitura.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Beda * dicit super Lucam, pater Saluatoris appellatur Ioseph, non quod uere iuxta photinianos pater fuerit, sed quod ad famam Mariæ conseruandam pater sit ab omnibus aestimatus, Vnde, & Lucæ tertio dicitur, Ut putabatur filius Ioseph. uel sicut Augustinus * dicit in libro de Bono coniugali, Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo, & uir Mariæ intelligitur, sine commissione carnis,

to facit, quod non habet locum in potentia diuina. Absque multa tamen digressionem pro litera expositione aduerte, qui philosophis, quod illa propositio, de qua est tanta questio, scilicet unius nature, unus est modus generationis, probatur in litera hac dupliciter. scilicet ex parte termini, quia generatio recipit speciem a termino, & hæc probatio assumitur arguendo, & ex parte agentis; quia natura sicut est determinata ad unum effectum, ita est determinata ad unum modum producendi effectum illum. Et probatio quidem ex parte termini ex unitate termini unitatem generationis inferens, satis debilis uidetur; quoniam uidemus igne generari diuersis generationibus, scilicet ab igne & non ab igne, sicut Ioseph & mures uidemus genitos per semen, & sine semine. Et quod hæc omnia sint eiusdem speciei, ex hoc patet, quod hæc tam genita quæ aliter producta generant sibi similia in specie; eiusdem ergo speciei est productus natus per propagationem cum matre patre suo, qui sine propagatione productus est. una ergo natura pluribus potest generationibus acquiri. In motibus quoque idem apparet: nam idem secundum speciem ubi, in circumferentia signatum, potest diuersis secundum speciem motibus acquiri: puta per motum super chordam & per motum super arcum semicirculi: & similiter in naturalibus idem locus potest acquiri per uolatum & per ambulationem. Propter quæ forte Auctor non propter illam probationem, sed propter probationem secundam, quam respondendo apposuit, acceptauit illam rationem, dicens, cum redditione causæ, eo quod natura, &c. Secunda

da igitur probato in se quidem uera est: nam quodlibet naturale agens sicut ad unum terminum, ita quod non ad oppositos nec dispartatos, est determinatum ex unitate sue nature, ita etiam ad unum modum determinatur.

In huius sigum, semen plantae non generat plantam, si inleatur, & oculus plantae non generat plantam, si seminatur: neutrum enim uidemus exercitari. Sed quantum hac probatio in se uera, sit efficax ad probandum illam conclusionem, non apparet, nisi praesupposita unitate naturalis agentis ad unum effectum.

Et quoniam in animalibus perfectis (quale est homo, leo, bos, & humilissimi) supponitur unitas agentis naturalis, ideo ratio pro efficaci admittere. Si quis autem negaret cum Aristotele, suppositionem illam, in campum magnum dispiciendum oportet ingrediatur, ad quem nunc egrediendi non est tempus quando de Beatissime matris Dei uirginitate tractatur: sat fuerit nosse Auctoris intentionem & litera discussionem.

In responsione ad quintum aduerte, quod proposito illa, quamuis uirtus naturalis non possit transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam, si uniuersaliter, ut iacet, intelligatur, uel aduersariue permittitur intelligatur, quasi diceret, quicquid sit de transmutatione per uirtutem naturalem, diuina tamen uirtus, &c. & hoc sufficit litera, uel affirmatiue de uirtute transmutatione sumitur: nullum enim agens naturale, etiam uniuersale, ut celum potest unica transmutatione ad certam formam transmutare, nisi determinatam materiam: quonia actus actiuorum fieri oportet in patie te disposito. Et hoc

ipsa copulatione coniugii: multo uidelicet coniunctius, quam si esset aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Ioseph pater Christi, ga non eum generat concumbendo: quando quidem pater esset etiam ei, quem non ex sua coniuge percipit, alii de adoptasset.

AD II. dicendum, quod sicut Hiero. dicit * super Mattha. cum Ioseph non sit pater domini saluatoris, ordo generationis eius usque ad Ioseph deducitur. Primò quidem, quia non est consuetudinis scripturarum, ut mulierum in generationibus ordo textatur. Deinde ex una tribu fuit Ioseph, & Maria, unde & lege eam accipere cogebatur ut propinquam. Et ut August. * dicit in li. de Nuptiis & concupiscentia, fuit generationum series usque ad Ioseph perducenda, ne in illo coniugio uirili sexui utique potiori, fieret iniuria, cum ueritati nihil deperiret: quia ex femine David & Ioseph erat & Maria.

AD III. dicendum, quod sicut Gloss. * dicit ibidem, mulierem pro femina posuit, more locutionis Hebraeorum, usus enim Hebraei locutionis mulieres dicit, non uirginitate corruptas, sed feminas.

AD IIII. dicendum, quod ratio illa habet locum in his, quae procedunt in esse per uiam naturae: eo quod natura sicut est determinata ad unum effectum, ita etiam est determinata ad unum modum producendi illum; sed uirtus supernaturalis diuina cum sit infinita, sicut non est determinata ad unum effectum, ita non est determinata ad modum producendi quemcunque effectum. Et ideo, sicut uirtute diuina fieri potuit, ut primus homo de limo terre formaretur, ita et fieri potuit, ut diuina uirtute corpus Christi formaretur de uirgine absque uirili semine.

AD QUINTVM dicendum, quod secundum Philosophum * in lib. de generatione animalium, semen maris non est sicut materia in conceptione animalis, sed solum sicut agens: sola autem semina materiam subministrat conceptui. Vnde per hoc, quod semen maris defuit in conceptione corporis Christi, non sequitur, quod defuerit ei debita materia. Si tamen semen maris esset materia foetus concepti in animalibus, manifestum tamen est, quod non est materia permanens in eadem forma, sed materia trans-

mutata. Et quamuis uirtus naturalis non possit transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam, uirtus tamen diuina quae est infinita, potest transmutare omnem materiam in quamcumque formam. Vnde sicut transmutauit limum terre in corpus Adae, ita in corpus Christi transmutare potuit materiam a matre ministratam, etiam, si non esset susceptum materia ad naturalem conceptum.

ARTICVLVS II.

Utrum mater Dei fuerit uirgo in partu.

AD SECVDVM sic proceditur. Videtur, quod mater Christi non fuerit uirgo in partu. Dicit enim Ambrosius * super Lucam, Qui uuluum sanctificauit alienam ut nasceretur propheta, hic est qui aperuit matris suae uuluum, ut immaculatus exiret: sed apertio uulue uirginitatem excludit: ergo mater Christi non fuit uirgo in partu.

¶ 2 Præterea. Nihil in mysterio Christi esse debuit, per quod corpus eius phantasticum appareret: sed hoc non uidetur uero corpori, sed phantastico conuenire, ut possit per claustra transire, eo quod duo corpora simul esse non possunt. Non igitur debuit ex matris utero clauso corpus Christi prodire: & ita non decuit, quod esset uirgo in partu.

¶ 3 Præterea. Sicut Grego. * dicit in homil. octauarum Pasche, per hoc quod ianuis clausis ad discipulos post resurrectionem intrauit dominus, ostendit corpus suum esse eiusdem nature & altius gloriæ. Et sic per claustra transire, uidetur ad gloriam corporis pertinere: sed corpus Christi in sua conceptione non fuit gloriosum: sed passibile, habens similitudinem carnis peccati, ut Apostolus dicit Romanorum octauo. non ergo exiuit per uirginis uterum clausum.

SED CONTRA est, quod in quodam sermone Ephesini concilii dicitur, Natura post partum nescit ulterius uirginem: gratia uero & parientem ostendit, & matrem fecit, & uirginitati non nocuit. fuit ergo mater Christi uirgo in partu.

RESPOND. Dicendum, quod absque omni dubio asserendum est matrem Christi etiam in partu uirginem fuisse. Nam Propheta Tertia S. Thomæ.

etiam satisfacit licet: quia unica transmutatione, utpote in instanti. Spiritus sanctus sanguinem beate uirginis transmutauit in corpus Christi. Et consonat philosophia, tradenti quod illud proprie dicitur agens posse, ut proprium effectum, & ut in propriam materiam, quod unica transmutatione potest educere de potentia in actum, ut patet 9. Metaph. Si uero affirmatue quoque, sed secundum subiectam materiam, puta in materia animatorum intelligitur, constat eui denter ueram esse: sed argumento uniuersali non satisfacit particularis responsio: quamuis satisfaciat materiae particulari, de qua est questio. Et ideo hæc responsio indigna Auctore uidetur.

Super questionis 28. articulum secundum.

Titulus clarus est. In corpore duo sunt. Primo, respondetur quæsitio: Beata uirgo fuit uirgo in partu. Probatur auctoritate Italicæ. Secundo, triplicem rationem conuenientie assignat, quæ clare patent in li. tertia. Nouitij tamen percipiunt pro prima ratione, quod conceptio, uerbi in corde, & pectus uerbi ex corde non sunt duo progressus: sed ad exprimendas diuersas conditiones habitudinis uerbi ad intellectum; diuersæ adhibentur rationes: uerbum enim cordis, hoc est conceptus quem format intellectus cum rem aliquam intelligit, & manet inus in intellectu, dum res actum intelligitur & distinguitur ab intellectu a quo emanat. Dum enim ego intelligo me ad imaginem Dei esse, formo simulacrum de meipso ad imaginem Dei: & similiter cum intelligo me peccatorem, formo simulacrum de meipso peccatore: & sic de alijs. Illud autem simulacrum quod

Op. 5. c. 220

li. 2. in Luc. in c. uirginis. est de circulo saluatoris in li. 10. 39

Et h. 36. in euang. paulo a priu.

Mat. c. 1. Cap. 1. in genera. 10. 9.

ca. 11. no. 15. ge. 2. h. 10. 7.

Et Aug. 2. de ciuit. di. 10. 1. 1. 4.

Et h. 36. in euang. paulo a priu.

Et h. 36. in euang. paulo a priu.